

ผลงาน เรื่อง

“รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตาม
กระบวนการทัศน์จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะ
สมองของนักเรียนด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ”

โดย

นางสาวขวัญธรรมา พุ่มพฤษ

นิสิตหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุริยบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง (ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)
และ ดร.พิทยา แสงสว่าง (กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

ปีการศึกษา 2569

รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตามกระบวนการทศนิจิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะสมอง
ของนักเรียนด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ขวัญธรรมา พุ่มพฤษ

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2569
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ตามกระบวนการทศนจิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะสมอง ของนักเรียนด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
ผู้วิจัย	ขวัญธรา พุ่มพฤษ
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพวง
กรรมการที่ปรึกษา	ดร.พิทยา แสงสว่าง
ประเภทวิทยานิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ด. การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2569
คำสำคัญ	การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ, กระบวนการทศนจิตศึกษา, ทักษะสมอง, การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตามกระบวนการทศนจิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะสมองของนักเรียนด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย คณะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 8 คน และนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 103 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ร่างรูปแบบและคู่มือการดำเนินงาน แบบประเมินความต้องการจำเป็น แบบประเมินพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ และทักษะสมองของนักเรียน ตลอดจนระบบสารสนเทศดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตามกระบวนการทศนจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะสมองของนักเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะสมองของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.09$, $\sigma = 0.29$) โดยประเด็นที่มีความต้องการสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะสมองของนักเรียน ($\mu = 4.78$, $\sigma = 0.42$) ผลการประเมินร่างรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.28) และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.31) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้รับการสังเคราะห์เป็นคู่มือการดำเนินงานประกอบด้วย 4 หมวดงานสำคัญ ได้แก่ การสร้างระบบนิเวศเชิงบวก การจัดกิจกรรมจิตศึกษา การพัฒนาครูและชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ผลการนำรูปแบบไปใช้ในวงจรรอบที่ 1 พบว่า การดำเนินงานตามแบบบรรลุตัวชีวิตความสำเร็จเฉลี่ยร้อยละ 90.97 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 โดยผลการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.40) อย่างไรก็ตาม พบปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ภาระงานของครูที่มีจำนวนมาก ข้อจำกัดด้านสื่อและงบประมาณ รวมถึงทักษะสมองด้านการวางแผนและการจัดการตนเองของนักเรียนที่ยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของงาน ($\bar{X} = 3.78$) และการเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะสมองของครู

($\bar{X} = 4.00$) จึงนำไปสู่การปรับปรุงรูปแบบในวงรอบที่ 2 โดยเพิ่มกิจกรรมส่งเสริมทักษะสมองขั้นสูง การใช้กระบวนการโค้ชผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการพัฒนาระบบสารสนเทศดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการติดตามและสะท้อนผลแบบทันเวลา

2. ผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตามกระบวนการทัศน์จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะสมองของนักเรียน พบว่า สถานศึกษาสามารถพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีเอกภาพ เกิดระบบนิเทศภายในที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และสามารถขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนทั้ง 8 คน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมการจัดการเรียนรู้และยกระดับสมรรถนะทางวิชาชีพ ด้านพฤติกรรม การจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ครูมีพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) โดยด้านบุคลิกภาพและความเป็นกัลยาณมิตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.73$) รองลงมา คือ การดำเนินกิจกรรมจิตศึกษาก่อนเข้าสู่บทเรียน ($\bar{X} = 4.68$) ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้และทักษะสมองของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้และทักษะสมองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) โดยด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการทัศน์จิตศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.69$) และพฤติกรรมที่โดดเด่นที่สุด คือ การมีสติและจดจ่อกับกิจกรรมที่ปฏิบัติ รวมถึงการแสดงความเมตตาและช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ด้านวัฒนธรรมองค์กรและการมีส่วนร่วม พบว่า สถานศึกษาสามารถพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เป็นสนามพลังบวกอย่างเป็นรูปธรรม เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ปลอดภัย อบอุ่น และส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน ขณะเดียวกัน ผู้ปกครองและภาคีเครือข่ายชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีความเข้าใจแนวคิดจิตศึกษาและการส่งเสริมทักษะสมองของนักเรียน ตลอดจนนำแนวทางวินัยเชิงบวกไปประยุกต์ใช้ในการดูแลบุตรหลาน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนอย่างเข้มแข็ง และช่วยลดผลกระทบจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และบริบทครอบครัวของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ